

(в редакції, затвердженій рішенням зборів суддів Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 09.07.2013 року). URL: adm.if.court.gov.ua/sud0970/dvs/reglament/polog

6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-10>

**IMPROVING THE PRACTICE OF RESOLVING FAMILY
DISPUTES WITH THE APPLICATION OF THE POSITIONS
OF THE DOCTRINE OF SCIENTISTS AND THE DOCTRINE
"DEVELOPMENT OF LAW BY THE COURT"**

**УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИКИ ВИРІШЕННЯ СІМЕЙНИХ
СПОРІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ДОКТРИНАЛЬНИХ ПОЗИЦІЙ
НАУКОВЦІВ ТА ДОКТРИНИ «ДОБУДОВИ ПРАВА СУДОМ»**

Yanchuk A. A.

*<https://orcid.org/0009-0000-1424-3503>
Postgraduate student of the Department
of Administrative Law, Intellectual
Property and Civil Law Disciplines
of the Kyiv University of Intellectual
Property and Law of the National
University "Odesa Law Academy"
Kyiv, Ukraine*

Янчук А. А.

*<https://orcid.org/0009-0000-1424-3503>
аспірант кафедри адміністративного
права, інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін
Київський університет
інтелектуальної власності та права
Національного університету
"Одеська юридична академія"
м. Київ, Україна*

На практиці доктринальні позиції науковців та добудова права судом зумовлюють позитивний розвиток вирішення сімейних конфліктів. При цьому проблемою цього розвитку є стандартизація тривалого однобічного підходу до вирішення конфлікту з боку правників, учасників сімейних відносин.

Вирішення сімейних спорів діючим законодавством України наразі не завжди допомагає дійти до справедливого балансу між учасниками сімейних правовідносин. Таке твердження пояснюється тим, що розвиток відносин наразі постійно змінюється. При цьому на рівні Верховного Суду КЦС все частіше здійснюється запозичення підходів

розроблених науковцями та як наслідок відбувається використання доктрини «добудови права судом».

В Україні після 15.12.2017 року (початок дії ре кодифікованого ЦПК України, початку роботи ВС КЦС) все частіше можливо побачити, що судді почали використовувати доктринальні підходи науковців та як наслідок почали добудовувати права учасників сімейних правовідносин.

Вирішення сімейних конфліктів при довільному застосуванні норм права не завжди призводить до отримання справедливого балансу для учасників сімейних правовідносин.

На практиці для вирішення сімейних конфліктів доцільним є використання доктринальних позицій науковців та доктрини «добудови права судом».

Доктринальні позиції науковців – це позиції авторитетних осіб, які присв'ятили більшу частину свого життя науці, мають визнання, їх праці вплинули на розвиток врегулювання спірних відносин.

Добудова права судом – доктрина, яка дозволяє посилити передбачуваність та результат застосування норм права, існує в процесі судової правотворчості.

Згадані нами доктрини дозволяють в позасудовому та судовому порядку знайти конкретні рішення для нових питань, які виникають при вирішенні сімейних конфліктів.

З 15.12.2017 року по теперішній час все частіше судді почали використовувати підходи науковців до вирішення сімейних конфліктів, а також почали більш широко розкривати/доповнювати право учасників сімейних відносин, та як наслідок сторони почали використовувати більш оптимальні підходи та можливості.

При представництві однієї із сторін спору про визначення місця проживання дитини та при дослідженні судової практики можливість почергового проживання дітей ніколи не розглядалося з огляду на те, що це могло призвести до унеможливлення стягнення аліментів на користь одного із батьків дитини або один із батьків міг в таких випадках зловживати подібним рішенням суду. Проте отримання рішення про проживання дитини з одним із батьків доволі часто породжувало зловживання правом закріпленим в резолютивній частині судового акту, який має індивідуальну дію по відношенню до сторін сімейних відносин.

16.02.2024 року вперше в історії незалежної України судді ВС КЦС у справі № 465/6496/19 дозволили батькам дітей визначити право на проживання дітей з кожним із них за відсутності мирової угоди. Судді

назвали це спільною опікою над дітьми. Наразі повного тексту в ЄДРСР ще немає, проте з витягу постанови, який опубліковано ВС можливо побачити, що суд врахував дослідження науковця із чоловічої психології: «Як зазначав професор Гарвардського університету, фахівець із чоловічої психології Віліам Поллак, за відсутності зв'язків із батьками (зокрема матір'ю) маленькі хлопчики, як правило, страждають мовчки, і замість сліз вони згодом можуть «заплакати кулями». В цьому ж рішенні суд дозволив почергове проживання дітей з кожним із батьків та зазначив, що це дозволить зберегти становлення дітей як повноцінних членів суспільства.

Ми погоджуємося, що таке вирішення сімейного конфлікту повинно існувати. Це дозволить дитині бути необмеженою в своїх баченнях по відношенню до поглядів на сім'ю як це було б якщо основним місцем проживання дитини було визначено з одним із батьків. Також на нашу думку спільна опіка над дітьми не породить маніпулювання судовим актом по відношенню до іншого з батьків, буде зменшено кількість поданих штучних процесуальних документів направлених на стягнення аліментів.

24.02.2022 року після початку повномасштабного вторгнення РФ на територію незалежної України з метою окупації території останньої виникло ще більше сімейних конфліктів вирішення яких відповідачі намагалися від термінувати шляхом зловживання положень статті 19 СК України, а саме у справах стосовно дітей (крім аліментів) відповідачі наполягали на обов'язковому отриманні висновку органу опіки та піклування, який він повинен надати суду, а орган не міг надати через те, що існували обставини, які перешкоджали формуванню такого висновку (проживання дитини за межами країни або на окупованій території). Суди не розглядали справи доки не були створені умови для отримання цього висновку.

Ця проблема була вирішення шляхом застосуванням доктрини «добудови права судом», а саме суд сформував підхід до положень статті 19 СК України таким, чином, що немає абсолютизації в отриманні рішення органу опіки та піклування судом при розгляді судової справи, яка виникла між учасниками сімейних правовідносин. Так, ВС КЦС в постанові об'єднаної палати у справі № 523/19706/19 11.12.2023 року зазначив: «Передбачена частинами четвертою та п'ятою статті 19 СК України обов'язковість висновку органу опіки та піклування у відповідних категоріях цивільних справ не може абсолютизуватися. У разі, якщо з тих чи інших причин такий висновок отримати не можна, суд має вирішити спір за наявними у справі

доказами. Якщо з тих чи інших причин орган опіки та піклування відмовиться надати свій висновок у справі, де за приписами частин четвертої та п'ятої статті 19 СК України надання ним такого висновку є обов'язковим, ця обставина не означає неможливості розгляду та вирішення спору. Протилежний підхід є рівнозначним відмові у доступу до правосуддя і означав би порушення положень статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод». В подальшому суд перерахував приклади таких випадків, серед яких перебування дитини за межами країни, перебування дитини на непідконтрольній території, неможливість встановити перебування дитини із одним з батьків.

Фактично суд застосовуючи доктрину усуває можливості по зловживанню прав, які на перший погляд є абсолютними.

Доктринальні позиції науковців та доктрина "добудови права судом" позитивно впливають на розвиток вирішення сімейних спорів, застосовуються судами при прийнятті рішень в нових питаннях, які виникають при розгляді сімейних конфліктів, допомагають отримати баланс між учасниками спірних правовідносин.

В період війни за рахунок повноважень та застосування доктрин судді сприяють розгляду судових спорів шляхом усунення абсолютності по застосуванню норм права, які використовуються для затягування розгляду сімейного конфлікту судом.

Література:

1. Верховний Суд. КЦС у спорі між розлученими батьками щодо місця проживання дітей вперше застосував модель спільної фізичної опки. Публікація в Facebook 19.02.2024 року о 13:04. URL: <https://www.facebook.com/supremecourt.ua/posts/pfbid0217Rn27LBXj44RoGLUaQEUi5JakWyKUs69azN7EV6J3vfaNLxk1vPMuryWLPEYiBsl> (дата звернення 20.02.2024 року).

2. Верховний Суд Касаційний цивільний суд. Справа № 523/19706/19. Постанова від 11.12.2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115859340> (дата звернення 26.02.2024 року).